

Melina Mercouri: Aktorė, politikė ir kultūros veikėja (1920–1994 m.)

Graikijos aktorė ir politikė Melina Mercouri visko gyvenime imdavosi su aistra ir įkarščiu; jaunystėje vaidino teatre ir kine, kovojo su 1967 m. Graikijoje valdžią užgrobusia fašistine chunta, o tapusi politike vykdė kultūros apsaugos ir skatinimo kampanijas.

Prieš tapdama tarptautinio kino žvaigžde, pagarsėjusia vaidmeniu apdovanojimus pelniusiam filme „Never on a Sunday“, M. Mercouri buvo viena iš garsiausių teatro aktorių Graikijoje. Po 1967 m. valstybės perversmo Graikijoje ji įsitraukė į politiką ir pradėjo visame pasaulyje vykdyti kampanijas, kad būtų nuversta pulkininkų chunta. 1974 m. atkūrus demokratiją, M. Mercouri grįžo į tėvynę ir pradėjo politinę karjerą. Ji tapo ilgiausiai dirbusia Graikijos kultūros ministre, atliko svarbų vaidmenį gindama Graikijos ir Europos kultūrą, ypač kurdama Europos kultūros sostinės iniciatyvą.

Marija Amalia (Melina) Mercouri gimė 1920 m. spalio 18 d. žinomoje Atėnų šeimoje, ir atrodė, kad jai lemta tapti politike kaip ir jos tėvas Stamatis Mercouris, ministras nuo Jungtinės demokratų kairiųjų partijos, ir senelis Spyros Mercouris, kuris buvo Atėnų meras. Taip ir įvyko, bet į aktyvią politiką ji pasuko tik po keturių dešimčių metų ir suvaidino pagrindinį vaidmenį kovoje su pulkininkų chunta, kuri po 1967 m. karinio perversmo užėmė valdžią Graikijoje.

Prieš tapdama politike, Melina buvo viena iš garsiausių Graikijos aktorių. 1944 m. baigusi dramos studijas, po metų ji suvaidino Elektrą Graikijos nacionalinio teatro spektaklyje pagal Eugene'o O'Neillo pjesę „Elektrai skirta gedėti“. Ją išgarsino Blanšos Diubua vaidmuo 1949 m. pastatytame Tennessee Williamso „Geismų tramvajuje“. Netrukus po to M. Mercouri išvyko į Paryžių, ten gyveno ir dirbo, o 1955 m. grįžo į Graikiją. Vaidindama klasikiniuose teatro spektakliuose, tokiose kaip Shakespeare'o „Makbetas“ ir Anouilho „Vyturys“, ji įsitraukė į teatro aktorių profesinių sąjungų judėjimą ir taip prasidėjo jos politikės karjera.

XX a. šeštojo dešimtmečio pabaigoje M. Mercouri išgarsėjo kaip kino aktorė ir tapo žinoma visame pasaulyje suvaidinusi Ilijos vaidmenį „Oskarui“ nominuotame filme „Tik ne sekmadienį“, už kurį 1960 m. Kanų festivalyje buvo apdovanojama už geriausią moters

vaidmenį. 1967 m. ji dar kartą suvaidino šį vaidmenį Brodvėjaus teatro spektaklyje. Tuo metu, kai Niujorke buvo rodomas šis spektaklis, balandžio 21 d. grupė dešiniųjų karininkų, kuriai vadovavo brigados generolas Stylianos Pattakos ir pulkininkai George Papadopoulos bei Nikolaos Makarezos, surengė Graikijoje valstybės perversmą ir užgrobė valdžią. M. Mercouri netrukus tapo viena iš žinomiausių chuntą nuversti siekiančio emigrantų judėjimo lyderių, ir dėl to Pattakos iš jos atėmė Graikijos pilietybę. Į tai ji atsakė vėliau pagarsėjusia fraze: „Aš gimiau graike ir mirsiu graike. Pattakos gimė fašistu, fašistu ir mirs.“

Visus septynerius chuntos valdymo metus Melina daug keliavo, vykdydama kampaniją prieš diktatūrą, skleidė informaciją apie padėtį Graikijoje ir ragino izoliuoti pulkininkus bei nuversti jų valdžią. Dėl tokio atviro pasipriešinimo Genujoje (Italija) buvo pasikėsinta į M. Mercouri gyvybę, bet ji nepabūgo ir toliau kovojo su chunta iki pat jos žlugimo 1974 m.

Atkūrus demokratiją, M. Mercouri grįžo į Graikiją, kur prisidėjo įkuriant Visos Graikijos socialistų partiją (PASOK) ir aktyviai įsitraukė į šalies moterų judėjimą. Ji tapo partijos centrinio komiteto nare ir 1977 m. didžiausiu visoje Graikijoje balsų skaičiumi buvo išrinkta į parlamentą. Pasiėmusi šią pergalę, ji visas jėgas skyrė politikai ir kultūrai.

Kai M. Mercuri partija laimėjo 1981 m. rinkimus, ji buvo paskirta kultūros ministre ir ėjo šias pareigas aštuonerius metus. Per tą laiką ji pavertė kultūrą viena svarbiausių Graikijos politinės darbotvarkės temų. Jos kaip kultūros ministrės veikla iš esmės pakeitė šalį: Atėnų archeologinėse vietovėse uždraustas eismas, vykdamas bendrą švietimo programą Graikijos piliečiams užtikrinta galimybė nemokamai lankytis muziejuose ir archeologinėse vietovėse. Ji pradėjo kampaniją dėl Britų muziejuje eksponuojamų Partenono marmuro skulptūrų gražinimo ir, nieko nuostabaus, aktyviai rėmė graikų teatrą ir kiną.

Vienas didžiausių jos laimėjimų – Europos kultūros sostinių iniciatyva; 1985 m. pirmąją tokia sostine tapo Atėnai. Tai nuspręsta po jos surengto dešimties ES valstybių narių kultūros ministrų susitikimo 1983 m., Graikijai pirmą kartą pirmininkaujant Tarybai. M. Mercuri nurodė, kad Romos sutartyje, kuria įkurta Europos ekonominė bendrija (ES pirmtakė), kultūros klausimai neminimi, ir paragino kitus ministrus prisidėti prie jos pastangų didinti informuotumą apie kultūrą visoje Europoje. Tai buvo pirmasis iš vėliau reguliariais tapusių Europos kultūros ministrų susitikimų, kurie vyksta iki šiol.

M. Mercuri aktyvi veikla ir įtaka Europoje sustiprėjo 1988 m., Graikijai antrą kartą pirmininkaujant Tarybai. Ji pradėjo kovoti už dialogą ir bendradarbiavimą su Rytų Europos šalimis, kuriose tuo metu vyko didžiulės permainos. Kai baigėsi šaltasis karas ir žlugo geležinė uždanga, M. Mercuri buvo tarp aktyviausių Europos kultūros mėnesio iniciatorių. 1990 m. pradėta iniciatyva buvo visų pirma skirta Vidurio ir Rytų Europos šalims.

M. Mercuri tebevaikavo teatre iki XX a. dešimtojo dešimtmečio pradžios, būdama parlamento nare. Kai 1993 m. PASOK vėl perėmė valdžią, M. Mercuri grįžo į Kultūros ministeriją, kur daugiausia dėmesio skyrė kultūros ir švietimo ryšiams visais lygmenimis užmegzti.

Melina Mercuri mirė 1994 m. kovo 6 d. Jos vyras – kino režisierius Jules Dassin, su kuriuo ji reguliariai kartu dirbo per visą savo aktorės karjerą.